

נועם שיח

מאת אב"ד סאנטוב שליט"א

פנינים מובחרים - ט"ז
מלוקטים מגליוני נועם שיח

לקראת שנת תשפ"ז

מכון אפריון לשלמו



ליקווד תשפ"ז

כל הזכויות שמורות

למכון אפריון לשלמה

להוצאת שיחות הרב שלמה זלמן פרידמן שליט"א
אב"ד סאנטוב - לייקווד



הרב פנחס בידרמן – הרב נתן נטע פרוש

9996551.z@gmail.com



לקבל גליונות, לנדב גליונות, ולהערות
נא לפנות להנ"ל

קונטרס זה נדבת

הנגיד החסיד המפואר

מו"ה אליעזר רוזמאן הי"ו

ראש וראשון לכל דבר שבקדושה בעיר התורה לייקווד

לע"נ זקנו הגה"ח משרידי הדור הישן

הרב יוסף בנימין וויליגער זצ"ל

בן הגאון המפורסם רבי מרדכי זצ"ל

בעמח"ס "פרדס מרדכי" ושא"ס

יארצייט ה' תשרי

טובה



שנה



קהל זכרון אלעזר

ע"ש הגה"ק רבי אלעזר לשון ז"ל בעל 'שמען וקח' אב"ד סאטמאר • וע"ש ניש הנקרא על שמו הרה"ח תעלה מוה"ר יעקב אלעזר פרידמאן ז"ל
Congregation Zichron Elazar • 16 Irene Court • Lakewood, N.J. 08701

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

לאלתר חיים ארוכים וברוכים, בספרן של צדיקים גמורים, ויזכה להמשיך בפעליו הברוכים לתורה ולתעודה, בבירות גופא ונחורא מעליא, והרבה נחת ועונג ינחתו מכל יוצ"ח בחדוה דיצה וצוהלה, וכל הטוב הצפון מאתו לא יבצר, אורח חיים, שובע שמחות, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד.

המאחלים

הנהלת הקהלה

אצרך את ברכתי מעומק חלב בארבת רבה
שלמה זלמן פרידמאן

הזופיע!



ספר נועם שיח כיבוד אב ואם

אוצר שיחות המלחיבות את הלב
משולבות בעובדות נפלאות והנהגות מגדולי ישראל

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

איגרת נדידה מאת המשפיע המפורסם
הרה"צ רבי אברהם אלימלך בירדמן שליט"א

שמחו בה' וגילו צדיקים

בעזרת ש"ת ס' נסכת השע"ה

הנה התגלה עתה אור מופלא, הלא הנה גליונות "נועם שיח", והם אוצר שיחות דברי תורה אמרים יקרים יוצאים מבאר מים חיים, שנאמר לעם דורש' ה' ע"י המשפיע הגדול והמפורסם מרבנים החשובים דליקוואד הגה"ח רבי שלמה זלמן מירדמן שליט"א אב"ד דק"ק סאנאטוב, והדברים יוצאים מן הלב להשקות את בני ישראל דברים נשנים מתוקים מדבש המלחיבים את הלבבות וסעוררים לתורת ה' ולעבודתו, אשרי לו שזכה להאיר ולהשפיע על אח"י הצמאים לדבר ה' ואני בתוכם שכבר דלית מנחה הגדול הזה.

על כן יפה נאה עשו כעת אשר קיבצו את הגליונות למפנק אחד, ולהוציא ספר יפה וממאר "נועם שיח", אשר יוצא לאור לרגל שמחת לבו בנשואו בנו החתן המופלג כתר"ש נ"י, ובדאי יתקבל ספר נפלא זה ברוב חיבה אצל אחינו בני ישראל המבקשים את ה'.

הש"ת יהיה בעזרו ויפצו מעיינותיו חוצה, לגלות ולהאיר בקרב עמך ישראל את האור כי טוב, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה, וישיש במפעליו הברוכים בעוז ותעצומות, מחיל אל חיל ילכו, בבריות טפא ונהורא מעליא, ירווח נחת קדושה מכל יוצ"ת, מתוך שמחה ורחבת הדעת וקדושה, עדי נזכה לביאת משיח צדיקנו בב"א.

אברהם אלימלך בירדמן

הספר:



1-718-384-1324



עריכת:



ליקטור:

9996551.z@gmail.com

בזכות החסד ניצלו חייה

סיפר לי הרה"ח ר' מענדל ווערצבערגער שליט"א, מחשובי חסידי וויז'ניץ בויליאמסבורג, סיפור נורא שאירע עכשיו בימי החנוכה דהאי שתא (תשפ"ו):

כידוע לפני חנוכה ירד שלג כבד, ותיכף אחר כך נהיה מזג האוויר קר מאוד, וזה גרם שהשלג לא הפשיר, אלא קפא והגליד באופן חזק, ועל ידי זה נעשו הרחובות חלקים.

זקינתו הרבנית זיידא שתח'ל, א"ח של זקינתו הגה"צ רבי יעקב זיידא שליט"א, דומ"ץ דקהל "צמח צדיק-וויזניץ" בויליאמסבורג, פתחה את דלת ביתה, כדי לצאת החוצה, אמנם תיכף הבחינה שהרחוב כולו מכוסה בשלג ובכפור, ואם הולכים ברחוב במצב כזה יש סכנת החלקה. עקב כך חששה לילך לבדה, בפרט שהיתה צריכה לירד מן המדרכה (sidewalk) אל הכביש (road), ולכן עמדה והמתינה לישועת ה'.

תוך כדי שהרבנית המתינה על מפתן ביתה, הבחינה באשה העוברת ברחוב, כשהיא מוליכה לפניה עגלה עם תינוק (baby carriage). עצרה הרבנית את האשה, ואמרה לה "איך קען דיר אפשר בעטן א טובה? [אני יכולה לבקש ממך טובה], ענתה האשה "כן", המשיכה הרבנית "איך האב מורא אליין צו גיין, ווייל ס'איז זייער גליטשיג, אפשר קען איך מיט גיין מיט דיר, און אנכאפן די וויגעלע?" [אני חוששת לילך לבד, כי הרחוב מאוד מחליק, אולי אני יכולה לילך ביחד אתך, ולהחזיק בעגלה], והאשה אמרה שבודאי היא מסכימה, בתשואות חן.

האשה נתעכבה והמתינה, עד שהרבנית תירד במדריגות ביתה, ותוך כדי כך הבחינה, שבהמשך הרחוב, לא הרחק מהמקום שעמדה, קרס לפתע עץ גדול, ונפל על המדרכה. התחילה האשה לזעוק "געוואלד!!", רעביצין!, דו האסט געראטעוועט מיין לעבן און מיין קינד'ס לעבן!! ווייל אויב איך וואלט מיך נישט אפגעשטעלט, וואלט איך על פי חשבון יעצט געווען פונקט אויף דעם פלאץ, וואו דער בוים איז געפאלן, און דער אייבערשטער זאל אפהיטן, וואס ס'וואלט חלילה געקענט געשען.

[געוואלד!! רבנית, הצלת את חיי ואת חיי הילד שלי, כי אם לא הייתי מתעכבת, הייתי נמצאת לפי החשבון בדיוק במקום שהעץ קרס, והשם ירחם מה שהיה עלול לקרות חס וחלילה]...



התורה נותנת לך עצה!

פנה אלי יהודי, ואמר לי שהוא רוצה להתייעץ עמי באיזה ענין שמעיק על ליבו: יש לי אב זקן שיחיה לאורך ימים טובים ארוכים, ובכל ערב שבת אני מפנה מזמני היקר [איך מאן צייט]. כדי להתקשר אליו לדרוש בשלומו ולהתברך לקראת שבת.

ברם - אומר היהודי - בכל פעם שאני מתקשר, מתאונן אבי מדוע אני לא מתקשר אליו גם באמצע השבוע, ולא רק בערב שבת. והוא מוסיף לגעור בי: מדוע כשאני מתקשר אליך, אני צריך להתקשר ב' או ג' פעמים, עד שאני זוכה שתענה לי, למה אתה מתנהג כך? יש לך רק אב אחד!

ניסיתי להסביר לאבי, שממש אין לי זמן. אני באמת טרוד מבוקר ועד ערב, ואיני מוצא פנאי להתקשר אל אבי, אלא שבערב שבת אני מפנה במיוחד מזמני, כדי שאוכל להתקשר אליו, אבל באמצע השבוע, אין לי שום אפשרות להתקשר אליו.

ממשיך היהודי: מה אעשה שאבי אינו מבין זאת? הוא גוער בי עוד פעם ועוד פעם "פארוואס רופסטו מיך נישט אינמיטן די וואך אויך, פארוואס נאר ערב שבת?" [למה אינך מתקשר אלי גם באמצע השבוע, למה רק בערב שבת?]

ועל כן בא אלי, ונפשו בשאלתו, אולי יש לי עצה עבורו, איך יכולים להסביר לאביו, שאין לו זמן להתקשר אליו באמצע השבוע, וגם אין לו זמן להרים לאביו את הטלפון כשהוא מתקשר...

התשובה מופיע ב"נועם שיח" - פרשת יתרו תשפ"ד, מס' 247

אח"כ אמרתי לו: אז דו ווילסט האבן אסאך צייט, די תורה גיבט דייך אן עצה! "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" (שמות כ', י"ב), אז דו וועסט לאנג לעבן אי"ה, וועסטו האבן אסאך צייט [אם אתה רוצה שיהיה לך הרבה זמן, התורה נותנת לך עצה! "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך", כשיהיה לך אי"ה אריכות ימים, אז יהיה לך הרבה זמן]...

ביום ג' פרשת משפטים תשפ"ד, כאשר מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א הופיע בהדרו בעיר התורה לייקווד, אמר לי הרבי: **דער "נועם שיח" פון דעם פארגאנגענעם וואך "פרשת יתרו", איז א וויכטיגע שמועס, ומצוה לפרסם!** [ה"נועם שיח" של השבוע שעבר "פרשת יתרו" (דברי חיזוק והתעוררות בענין מצות "כיבוד אב ואם") הוא נושא חשוב מאוד, ומצוה לפרסם]...



להעביר את רוע הגזירה

סיפר לי הרה"ג ר' אברהם שמעון מארילוס שליט"א, ראש כולל "תורת שמעון" בבני ברק: בילדותי גדלתי בעיר צריך שבשווייץ, ובכל שנה בימים שבין פורים לפסח, היה מתאכסן בבית הורי, הגאון הצדיק המפורסם רבי משה אהרן שטערן זצוק"ל, משגיח דישיבת קמניץ, אשר היה קרוב משפחתנו. בתקופה זו היה מגיע בכל שנה, כדי להתרים נדיבי עם עבור ישיבת קמניץ, והאכסניא שלו היה בביתנו.

שמחת ה"בר מצוה" שלי התקיימה ביום ז' ניסן, ונזדמן להמשגיח דקמניץ להשתתף בשמחה. המשגיח דקמניץ ניגש אלי, ולידי עמד אז גם אחי הרה"ח ר' יוסף הל"ו, ואמר לנו: יש לי עבורכם "מתנה", יש לי מעשה נורא, אשר עדיין איננו מפורסם, ואתם בודאי תיהנו ממנו מאוד, ואני רוצה לספר זאת לכם.

וכה היו דבריו: הייתי נוסע ללונדון לצורך קיבוץ מעות, והאכסניא שלי היתה בבית הרה"צ רבי שמחה רובין זצ"ל, אדמו"ר מסאסוב. האדמו"ר מסאסוב היה לו קשר קרוב מאוד עם הגה"ק ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זי"ע, ואף היה לו קירבה משפחתית עמו, בהיותו נכד לבית דז'יקוב.

פעם בהיותי בביתו, סיפר לי האדמו"ר מסאסוב, שבמהלך ה"שמונה עשר שנים", אשר מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א שהה בגלות, נזדמן לו לשהות בצל ה"ישועות משה" זי"ע, ובאותה הזדמנות, הפציר מאוד אצל ה"ישועות משה", שיבאר לו מה קורה, למה הרחיק את בנו. האדמו"ר מסאסוב אמר לה"ישועות משה": כבר שמעתי את כל התירוצים, אבל עדיין לא נתיישרה דעת, למה צריך הרבי לעבור צער נורא ואיום כזה, של הרחקת בנו עצמו ובשרו?

השיב לו ה"ישועות משה": אומר לך את האמת, אבל אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה, שלא תספר את הדבר הזה לאף אחד מבני משפחתי, ואף לא לשום אדם מאנשי שלומנו.

וכך סיפר לו ה"ישועות משה": היה תקופה שחלמתי שיש בשמים קטרוג על וויז'ניץ - אולי היה זה מכח "עין הרע", כי אני זכיתי להשיא

את צאצאי באופן מכובד, עם "רעבישע שידוכים", ודבר כזה לא היה מצוי כ"כ אחר המלחמה - וגזירה תלויה ועומדת נגד ויז'ניץ, ובני הגדול הרה"צ ר' ישראל יסתלק מן העולם ח"ו בתאונת דרכים. חלום זה חזר ונשנה אצלי כמה וכמה פעמים, והבנתי שאני מוכרח לעשות משהו כדי להמתיק את הגזירה. ועלה בדעתי, שהרי אמרו חז"ל (מסכת נדרים דף ס"ד עמוד ב') "עני חשוב כמת", על כן אגרום שבני יהפוך לעני ואביון, וזאת על ידי שארחיק אותו מוויז'ניץ, ובני יהיה נע ונד, ואני אצוה במפורש שאף אחד לא יעזור לו, ועי"ז תתבטל הגזירה...

ה"ישועות משה" המשיך וסיפר לו: הלכתי להימלך בענין זה, עם גיסי הגה"ק בעל "מנחת יצחק" זי"ע, גאב"ד ירושלים, האם אכן נכון וראוי לעשות כן כדי להמתיק את הגזירה, וה"מנחת יצחק" הסכים עמי.

והפטיר ה"ישועות משה": לכן חיפשתי כל טצדקי שבעולם, עם כל מיני אמתלאות, כדי שאוכל להרחיק את בני מוויז'ניץ, והזהרתי את כל אנשי שלומנו שאף אחד לא יעזור לו, ושאף אחד לא יקרב אותו, וכך יהפוך להיות עני ואביון, ועל ידי כן תסור ממנו בע"ה הגזירה המרחפת עליו, ויוכל להישאר בחיים.

אמר האדמו"ר מסאסוב להמשגיח דקמניץ: ה"ישועות משה" הורה לי שלא לספר דבר זה לבני משפחתו או לאנשי שלומי, אבל אתה הרי אינך מבני משפחתו ואף לא מאנשי שלומי, לכן אני מספר לך את זה.

ואמר המשגיח דקמניץ להבחור הבר מצוה ולאחיו: עכשיו אני נותן לכם "מתנה", ואני מספר לכם דבר הנפלא הזה...

והוסיף הרה"ג ר' אברהם שמעון מארילוס, שבימי בחרותו, למד בלוצערן, בישיבתו של הגאון רבי יצחק דוד קופלמן זצ"ל, ובימי הקיץ כאשר ה"ישועות משה" שהה בשווייץ, הרשה לו הרב קופלמן לנסוע לכל שבת קודש, לשבות בצילו של ה"ישועות משה". דבר זה היה חידוש גדול, כי לא היה מנהגו של הרב קופלמן להרשות לנסוע מהישיבה בשבת, ובפרט לא אל "רבי", אבל לר' אברהם שמעון הרשה בכל שבוע לנסוע אל ה"ישועות משה".

אמנם דא עקא, שהיו בחורים בישיבה, אשר היו מקניטים אותו "אה, אתה נוסע אל הרבי אשר הרחיק את בנו". אחד מהבחורים שלמד שם

בישיבה, היה הרה"צ ר' יוסף מאיר רוקח שליט"א, בנו של כ"ק אדמו"ר ממאכנובקא-בעלזא שליט"א, שהיה מידידיו הקרובים. סיפר ר' אברהם שמעון, שלא היה יכול להתאפק, וסיפר את הדבר הנורא ששמע מהמשגיח דקמניץ לר' יוסף מאיר, והשתומם מזה.

ומספר ר' אברהם שמעון, ששנים רבות אחר כך, כאשר היה למרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א את ה"קאר-עקסידענט" [תאונת דרכים], אשר כמעט נהרג ל"ע, וברחמי שמים מרובים ניצל ממות לחיים באופן פלאי, קיבל ר' אברהם שמעון תיכף ומיד טלפון מר' יוסף מאיר, אשר אמר לו שעכשיו נזכר מהמעשה שסיפר לו, שה"ישועות משה" חלם שבנו הגדול יסתלק מן העולם ע"י "תאונת דרכים", ועכשיו כששמע מה שאירע לבנו הגדול של ה"ישועות משה", ושנשאר בחיים באופן פלא, נפל עליו אימה ופחד...

מ'שפילט זיך מיט פייער!

בדרך אגב, מספר הרה"ג ר' אברהם שמעון מארילוס שליט"א, שבכל שנה בימות הקיץ, בעת שהגאון האדיר פוסק הדור בעל "שבט הלוי" זצוק"ל שהה למנוחה בשווייץ, היה מגיע לביקור בישיבה בלוצערן.

פעם אחת נלווה ר' אברהם שמעון אל בעל "שבט הלוי", כשהלך לטייל סביבות הישיבה, בלווית עוד כמה בחורים, והיו משוחחים בענינים שונים. בתוך כדי שהם מטיילים, דיבר אחד מהבחורים בביטול על ה"ישועות משה" זי"ע, על אודות זה שהרחיק את בנו.

ה"שבט הלוי" עצר מיד מהילוכו, וקצף מאוד על הבחור ההוא, ואמר: דער וואס רעדט אויף די פרשה, וועגן דער וויז'ניצער רבי מיט זיין זון, שפילט זיך מיט פייער! איך האב געפרעגט דעם וויז'ניצער רבי וועגן דעם - זאגט דער "שבט הלוי" - און איך זאג ענק, אז מ'שפילט מיט פייער!! [מי שמדבר על הפרשה, אודות הרבי מוויז'ניץ עם בנו, משחק באש! אני שאלתי את הרבי מוויז'ניץ אודות ענין זה - אמר ה"שבט הלוי" - ואני אומר לכם שמשחקים באש!!]...

יתכן מאוד, שהרבי גילה לבעל "שבט הלוי", את דבר החלום...

לילד הזה לא תקרא "שמעון"

סיפר לי הרב הגאון רבי בנימין ברייער שליט"א, דומ"ץ וויען, שאחר נישואיו עברו כמה שנים, ועדיין לא נושע בבנים. גמר בדעתו שיסע למירון, להשתטח על ציון המצוינת של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, ולהעתיק שם בתפלה ובתחנונים, כדי לפעול ישועה בזכות רבי שמעון בר יוחאי, ורצה לקיים את הסגולה הידועה, להבטיח שהילד הראשון שיוולד לו, יקרא את שמו "שמעון".

אמנם היה לו בזה בעיה גדולה, כי אביו כבר נסתלק אז לבית עולמו, ומצד מצות "כיבוד אב", הוא צריך לקרוא לבנו על שם אביו, אך מצד שני אין הוא רוצה להפסיד את הסגולה, ולא ידע לשית עצות בנפשו.

מספר רבי בנימין שנכנס אל כ"ק הגה"ק מראחמיסטריווקא זי"ע, ושטח לפניו את ספיקותיו. אחר שמע את שאלתו, השיב לו הרבי: תסע למירון לשלום, ותקבל על עצמך, שלילד **השני** שיוולד לך, תקרא "שמעון" על שם התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי...

וכך הוה, הוא נסע למירון, ושפך שם את נפשו לפני הקב"ה, וביקש שבזכות התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, יזכה להיושע בזרעא חיא וקיימא, וקיבל על עצמו, שאת הילד השני יקרא "שמעון".

ומסיים רבי בנימין, שהשי"ת עזר לו, ונפקד בבן זכר, אשר שמו נקרא כשם אביו, ואחר כך זכה לבן שני, אשר את שמו קרא "שמעון"...



סיפר לי הרב הגאון רבי בנימין ברייער שליט"א, דומ"ץ וויען, שבצעירותו נתגדל בעיר וויליאמסבורג, ובהגיעו לפרקו, הוצע לו שידוך מבארא פארק, והתנאי היה שיתגורר אחר נישואיו בבארא פארק.

לא היה לו חשק להתגורר בבארא פארק, אחר שהוא מגיע מוויליאמסבורג, שהיא יותר "חסידישע שטאט" [עיר חסידית], ובארא פארק היה נחשב למקום פחות חסידי, על כן לא רצה להתגורר שם.

פנה רבי בנימין להתייעץ עם הרה"ק רבי הערש'לע מספינקא זי"ע, כדת מה לעשות בדבר השידוך המוצע. אמר לו הרבי מספינקא: גם אני הייתי סבור תמיד, שאין מן הראוי לילך להתגורר בבארא פארק, כיון שאין זה כל כך "חסידישע שטאט". אולם מאז שהאדמו"ר מראחמיסטריווקא תקע שם אהלו, שיניתי את דעתי, כי הרבי מראחמיסטריווקא הרים את העיר בארא פארק, והיום הפך בארא פארק להיות הרבה יותר "חסידיש". על כן אני אומר לך שתעשה את השידוך, ותתגורר בבארא פארק, ותסתופף בצילו של הרבי מראחמיסטריווקא, ואני מבטיח לך שתהיה מרוצה...



סיפר לי כ"ק הגה"ק מראחמיסטריווקא זי"ע, ששאל את אביו (הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא) זי"ע היאך לנהוג בתגלחת הראשונה עם בניו, היות שבבית חותנו האדמו"ר מסקווירא זי"ע נוהגין לערוך תגלחת הראשונה כשנעשו ב' שנים, ובבית אבותיו זי"ע לא נהגו כן. והורה לו אביו לערוך תגלחת הראשונה לבניו בעת שנתמלאו להם ב' שנים, כמו שנוהגין בבית חותנו, ולאחר זה שוב לא יגלחם עד ל"ג בעומר הבא, ואז יערוך תגלחת כמנהג ירושלים, וכמו שנהגו בבית אבותיו זי"ע.



בטוח אני שהוא יהיה שם

ימים אחדים קודם נישואי בני החתן ידידי' יהודה ני"ו (שהתקיימה ביום י"ד סיון תשפ"ב), התקשרתי לכ"ק מרן האדמו"ר מטאהש שליט"א, והזמנתי אותו להשתתף בשמחת החתונה, אמר לי הרבי "דו דארפסט מיך נישט האבן, די דארפסט מייך טאטע" [אתה לא צריך אותי, אתה צריך את אבי! (הרה"ק מטאהש זי"ע)].

הרבי המשיך ואמר "בבקשה ממך, תן לי את השמות של החתן והכלה, ואני אלך במיוחד בשבילכם לציון המצויינת של אבי הקדוש זי"ע, ואזמין אותו להשתתף בשמחתכם, ובטוח אני שהוא יהיה שם, כי זכית לקשר מיוחד עם האבא זי"ע, והוא אהב אותך כאהבת אב לבן"...



כשהלכתי להזמין את כ"ק מרן האדמו"ר מסקולען-לייקווד שליט"א לשמחת החתונה של בני החתן ידידי' יהודה ני"ו, אמר לי הרבי "גרייט זיך צו - ס'קומט צו גיין צו דער חתונה אַ שיינער עולם בע"ה - די צדיקים פון עולם העליון מיט וועמען איר זענט געווען מקושר" [התכוננו - יגיעו להחתונה ציבור נכבד בע"ה - הצדיקים מעולם העליון שהייתם מקושרים אליהם]...

והוסיף הרבי וסיפר, שכשהשיא המשב"ק של הרה"ק רבי יענקעל'ע מפשעווארסק זי"ע את אחד מיוצ"ח, אמר לו כ"ק מרן האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א "תתכונן, כי הרבי זי"ע שהיית מקושר אליו הולך לבוא להשתתף בחופה". וכ"ק מרן האדמו"ר מסקולען שליט"א הוסיף ואמר "הרבי מפשעווארסק אינו מדבר 'סתם', אם הוא אמר שהרבי יבא לחופה, הוי אומר שיש לזה מקור מקדמונים ומהצדיקים הקודמים"...



הרב בחופה עם שמות לתפילה
מלוּבש בגארטל של ה"אמרי חיים" זי"ע



עם הרה"ק מטאהש זי"ע

המלאך בנועם שיח

ביום חמישי העצל"ט, פרשת במדבר (תשפ"ו), השתתפתי בדינער המפואר לטובת "תלמוד תורה ראחמיסטריווקא" בלייקווד. פגשתי שם את המגיד העולמי הנודע לתהלה, הרה"ג ר' אברהם מרדכי מלאך שליט"א, אשר נתכבד להיות "נואם הכבוד".

ר' אברהם מרדכי אמר לי: דו ווייסט אז איך בין א "מלאך" - וואס געשענט ווען א "מלאך" מיט א "נועם שיח" קומען זיך צאָם? דעמאלטס ווערט **"נועם שיח שרפי קודש"**! [אתה יודע שאני "מלאך", מה קורה כאשר "מלאך" עם "נועם שיח" מזדמנים יחדיו? אז נעשה "נועם שיח שרפי קודש"]...

נתייחס לר' אברהם מרדכי חבילה של קונטרסים "נועם שיח", והוא נהנה מאוד, ואמר לי "יעצט האב איך שוין וואס צו טון דעם שבת" [כעת יש לי כבר מה לעשות בשבת זו]. ואחר כך הוסיף "אין די קומענדיגע וואך, ווען איך זאג דעם וואכנטליכע שמועס פאַר שבת, וועל איך שוין האבן סחורה! [בשבוע הבא, כשאני מוסר את השיחה השבועית לקראת שבת, כבר יהיה לי סחורה]..."

אמרתי לו "מי שטרח בשבת, יאכל בערב שבת"...



סיפר הרה"ג ר' אברהם מרדכי מלאך שליט"א, שבימי בחורו, אירע פעם באמצע השיעור בישיבה, שהבחור שישב על ידו נרדם.

כאשר הבחין המגיד שיעור, שאחד הבחורים נרדם, קרא "מלאך, וועק אויף שמעון" [מלאך, תעיר את שמעון]...

השיב ר' אברהם מרדכי "מגיד שיעור! דער וואס האט אים איינגעשלאפן, דער זאל אים אויפועקן! [מגיד שיעור! מי שהרדים אותו, הוא יעיר אותו]..."



סיפור הרה"ג ר' אברהם מרדכי מלאך שליט"א: הציוני בן גוריון אמר פעם לב"ב שתלך לקנות לו "דבר אחר (חזיר) חי" ותבשל את זה עבורו. אמרה לו: הלא סוף סוף המדינה בארץ ישראל נקראת "א אידישע מדינה" [מדינה של יהודים], והיא מתביישת ללכת עם דבר אחר ביד. אמר לה בן גוריון "תקחי עגלה של ילדים ותכניסי שם את הדבר אחר ותקשרי אותו ותכסי אותו עם שמיכה וכך תוכלי להביא את זה הביתה", וכך עשתה.

באמצע הדרך - בעת שהיא מוליכה את העגלה, היא שומעת שאשה אחת צועקת לה "גברת בן גוריון, גברת בן גוריון!"... היא מסתובבת ולחרדתה היא רואה חברה ישנה שלה שקוראת לה, היא לא רצתה להתעכב שם, ואמרה לחברתה שהיא ממחרת ואין לה זמן כעת, והלכה לדרכה. אך חברתה לא הרפתה ממנה, היא רצה אחריה וצעקה לה שתמתין לה שניה, כי כבר זמן רב היא לא פגשה אותה והיא רוצה לדבר עמה, אך גברת בן גוריון אמרה לה שאין לה זמן עכשיו כי היא ממחרת לדרכה.

כשחברתה ראתה שהיא מוליכה עגלת ילדים, היא אמרה לה "מזל טוב! לא ידעתי שנולד לך תינוק", אך היא השיבה לה שהתינוק אינו שלה והיא שומרת את התינוק של שכנתה, ואמרה שהיא נחפזת לדרכה ותדבר עמה פעם אחרת.

אך הלא לא הרפתה, וניגשה אליה ואמרה "הגיד נא את האמת, האם התינוק לא שלך הוא?" אמרה גברת בן גוריון "אכן שלי הוא, אך אני מאוד ממחרת". ואז ניגשה חברתה אל העגלה, ואמרה "נאר א קליינע קוק" [רק מבט קטן]. היא הרימה במהירות את השמיכה ואמרה בקול "משהו משהו! הוא דומה לגמרי להאבא!!"...

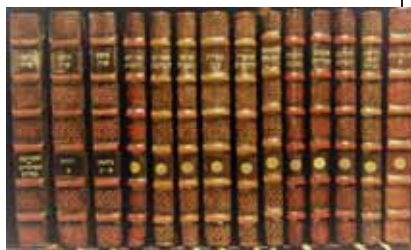
נאך ספרים און נאך ספרים...

ידוע ומפורסם הדבר, שכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (שיומא דהילולא שלו חל בג' תמוז), היה חובב ספרים גדול, ותמיד היה מחזק את כל אלו שכתבו ספרים.

היה זה בשנת תשמ"ח, בזמן הקבוע שהרבי היה מקבל קהל, והיה מחלק לכל אחד "דולר", הלכתי אז אל הרבי. בתקופה ההיא, הוצאתי לאור איזה קונטרס, וכאשר הייתי אצל הרבי, מסרתי לו את הקונטרס.

הרבי עיין מעט בתוך הקונטרס, וביטא את קורת רוחו המרובה ואת הנאתו הגדולה, והכניס את הקונטרס לתוך שקית שהיתה מונחת לידו, אשר היתה מליאה בספרים.

אחר כך, העניק לי הרבי "דולר", ואמר לי "איר זאלט מאכן נאך ספרים!" [שתעשו עוד ספרים]. ואחר כך, העניק לי הרבי "דולר" נוסף, ואמר לי "און נאך ספרים!", ונתן לי עוד "דולר", ואמר לי "און נאך ספרים!", וכך המשיך הרבי להעניק לי עוד "דולרים", כשהוא מעודד אותי לעשות עוד ספרים...



הכרתי אותך על ידי התמונה

בימים הנוראים העל"ט (תשפ"ו) שהייתי בארץ ישראל. הגעתי ימים ספורים קודם ראש השנה, ולאחר זמן קצר הבחנתי שהפאפורט [דרכון] אינו אצלי. עיני חשכו, ביודעי שבלי הפאפורט אין שום דרך לצאת מארץ ישראל, ומה אעשה עכשיו?

ביררתי מה צריך לעשות במצב כזה, וקיבלתי את הטלפון של משרד הפאפורט באמריקה. התקשרתי אליהם, ואמרתי להם שנאבד לי הפאפורט, ושאלתי מה אפשר לעשות. התשובה שקיבלתי היתה, שהיות שאני נמצא עכשיו בארץ ישראל, אין הם יכולים לעשות עבורי כלום באמריקה, ולכן אני צריך לפנות אל המשרד [אפיס] בארץ ישראל, שם יוכלו לסייע לי.

הם נתנו לי מספר טלפון, וניסיתי להתקשר, אך ללא הועיל. הטלפון מצלצל ומצלצל, ואף אחד אינו עונה. ניסיתי בשלוחה מספר "אחד", ולא היה מענה, ניסיתי בשלוחה מספר "שתים" וגם שם לא היה מענה, עד שלבסוף ענה לי אחד לטלפון. סיפרתי לו מה שקרה לי, אך הוא אמר לי שדרך הטלפון אי אפשר לעשות שום פעולה בנוגע להפאפורט, אלא אני צריך להגיע אליהם באופן אישי.

שאלתי אותו היכן נמצא המשרד, ונתברר שזה רחוק ממני. עוד הוסיף לומר, שאי אפשר לבוא בלי לקבוע תור מראש, ואת התור צריכים להזמין דרך המחשב [קאמפיוטר]. אמרתי לו שאני אני אורח כאן בארץ, ואין לי מחשב, ובבקשה שיתן לי תור. אך הוא חזר על דבריו, שאין שום דרך אחרת, אלא מוכרחים להזמין תור דרך המחשב, וצריכים גם לפתוח על ידי המחשב "אפליקציה" עבור הפאפורט החדש, לכן כאשר אהיה על יד מחשב אתקשר שוב, ואז יוכלו לסייע לי. והוסיף שאני צריך להכין גם "תעודת לידה" מקורית לזיהוי. אמרתי לו שזה נמצא בחו"ל, אבל הוא חזר על דבריו שבלי זה לא אוכל להזמין פאפורט חדש.

בלית ברירה הלכתי לחפש מחשב, ואז התקשרתי אליהם שוב, ואמרתי לי שאני צריך תחילה להקים "אפליקציה" עבור הפאפורט החדש, ורק אחר כך יתאפשר לי להזמין תור, ואז אוכל לבוא בזמן המיועד לסיים את הפרוצדורה, ואח"כ אוכל לקבל את הפאפורט החדש.

בסיום הדברים אמרו לי שאני צריך עכשיו לבטל את הפאפורט הקודם, והדגישו שברגע שאני מבטל את הפאפורט הקודם, אני יכול שוב להשתמש בזה לעולם, ואפילו אם אמצא אותו כמה רגעים לאחר שאבטל אותו, הרי הוא כחספא בעלמא, ובכ"ז אצטרך לעבור את כל הפרוצדורה לעשות פאפורט חדש.

בשמעתי את דבריו, אמרתי לו שאם כן אינני רוצה לבטל את הפאפורט הקודם, ישועת ה' כהרף עין! ובודאי בעזרת ה' אמצא את הפאפורט בקרוב, ולמה אבטל אותו? אך הוא אמר שאין שום דרך אחרת.

ביקשתי ממנו שלכל הפחות ישעמי "אפליקציה" עבור הפאפורט החדש, ויתן לי תור, ואם בשעת מעשה יאשיגעו לשם יסבבו מן השמים שעדיין לא אמצא את הפאפורט, אבטל אז את הפאפורט על המקום. אך הוא חזר על דבריו, שאי אפשר לעשות אפליקציה לפאפורט חדש, אם עדיין יש לי פאפורט אחר שהוא עדיין בתוקף, וצריך לבטל מקודם את הפאפורט הראשון.

אמרתי לו שעכשיו אינני מעוניין לבטל את הפאפורט. ואמר לי שכאשר ארצה לבטלו, אתקשר אליו שוב, וזכו נסתיימה השיחה.

כשסיימתי את השיחה עמו, נדבתי צדקה ל"צדקת רבי מאיר בעל הנס", ואמרתי כמה פרקי תהלים, וסילקתי ממחשבתי לגמרי את כל הענין, מתוך בטחון בהש"ת שיעזור לי למצוא את הפאפורט.

למחרת, בשעה שתיים בלילה, צלצל הטלפון שלי. עניתי לטלפון ושמעתי קול בלתי מוכר, והלה שאל אותי אם נאבד לי משהו? אמרתי לו שאכן נאבד לי הפאפורט. אמר לי האיש שהפאפורט נמצא ברשותו.

שמחתי מאוד למשמע הבשורה הטובה, ושאלתי אותו "מנין יש לך את הפאפורט שלי??", השיב האיש שמצא את הפאפורט ברחובה של עיר. הוספתי לשאול אותו "מנין היה לך מושג למי שייך הפאפורט, ומיהיך השגת את מספר הטלפון שלי?", השיב האיש שתלה מודעות של "השבת אבדה" בבתי מדרשים, ואחד התקשר אליי, ואמר לו שיודע למי שייך הפאפורט הזה, ונתן לו את מספר הטלפון שלי.

אמרתי לו: זה ממש פלאי פלאים, מי הוא האיש שנתן לך את מספר הטלפון שלי? השיב הלה שאין לו מושג, אבל יש לו עדיין את מספר הטלפון שלו, והוא יכול ליתן לי את המספר. אמרתי לו: בודאי אשמח שתתן לי את מספר הטלפון, כי אני צריך להתקשר אל האיש ההוא להודות לו, וגם לך אני צריך להודות, אינך יכול לשער את גודל החסד שעשית עמדי!

בבוקר התקשרתי אל המספר שקיבלתי, ומהצד השני של הקו ענה יהודי בלתי מוכר. אמרתי לו מי אני, והודיית לו מאוד. אמרתי לו: עשית עמי חסד גדול, הצלת אותי מכל כך הרבה עגמת נפש, ובודאי יש לך

עכשיו זכויות גדולות לקראת הימים הנוראים. ואז שאלתי אותו "מי אתה? מהיכן ידעת מי אני?"

השיב האיש: נכנסתי להתפלל בבית המדרש, וראיתי על הקיר "מודעה", ובה נכתב שנמצא פאספורט, והיה שם העתק מהתמונה של הפאספורט. עם השם של בעל הפאספורט. התבוננתי על התמונה, והפנים היו מוכרות לי. הרהרתי קצת, ואז תפסתי מי זה. אבל עדיין נסתפקתי, כי השם היה בלתי מוכר [על הפאספורט כתוב השם הלועזי באנגלית, כי בימים ההם היו נותנים באמריקא שם לועזי, שלא דווקא היה לו שייכות עם השם היהודי]. והאיש המשיך, שאמנם השם לא התאים, אבל שם המשפחה "פרידמן" כן התאים, ולפי התמונה הבנתי שכל הנראה אני יודע מי זה.

מספר האיש: חיפשתי את מספר הטלפון שלך באמריקא, והתקשרתי אליכם הביתה, ושם אמרו לי שאתה נמצא בארץ ישראל. שאלתי אותם אם הם יודעים על משהו שנאבד לך? וענו לי שאכן נאבד לך הפאספורט. אמרתי להם שהפאספורט נמצא, ונתנו לי את מספר הטלפון שלך כאן בארץ ישראל, והעברתי את המספר למוצא האבדה, והוא התקשר אליך...

שמחתי מאוד שעכשיו ברוך ה' הפאספורט שלי חוזר אלי... אך גם השתוממתי עד מאוד! בידועי שעל הפאספורט יש תמונה ישנה שלי, וכהיום אינני נראה כך, איך ידע הלה על ידי תמונה ישנה מי אני? כאשר שטחתי את תמיחתי בפניו, אמר לי האיש: אני מעיין לפעמים בגליונות שונים, אשר מביאים מאמרים בשמכם, וביניהם הגליון "לקראת שבת" היוצא לאור מידי שבוע בשבוע על ידי "דרשו", ושם הסדר הוא, שכאשר מצטטים מימרא בשם אחד, מביאים גם תמונה ממנו, וככל הנראה יש להם ממכם תמונות ישנות, ולכן הכרתי על ידי התמונה למי שייך הפאספורט...



לאחר התפילה ניגשתי אליו ונתתי לו את ידי בברכת "שלום עליכם", הרבי מתולדות אהרן שליט"א שמת מאוד לקראתי, ואמר לי בלשון הקודש "אתה אוכל אצלי!"

הנאמן רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאטמאר ליסוד, על השבת אצל גדולי ישראל

יותר חזק מ"באר הפרשה"

במוצאי יום הכיפורים (תשפ"ו), בדרך לשדה התעופה לחזור לאמריקא, ערכנו ביקור הוד, אצל ידידינו המשפיע המפורסם הגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א. במהלך הביקור, סיפרתי לו את מה שאירע לי עם הפאספורט.

רבי אלימלך נתפעל מאוד מהסיפור, ונענה: קומט אויס, אז די גאנצע ישיועה איז געקומען וועגן דעם, ווייל מ'איז מזכה כלל ישראל מיטן "נועם שיח", און אנדערע האבן נאכגעברענגט פון דארט [נמצא, שכל הישיועה באה, מפני שמזכים את הרבים עם ה"נועם שיח", ואחרים ציטטו דברי תורה משם]...

והוסיף רבי אלימלך: איך מיין, אז דער "נועם שיח" גייט היינט שטערקער ווי דער "באר הפרשה" [אני סבור, ש"נועם שיח" הולך היום יותר חזק מ"באר הפרשה"]...

אמרתי לו: איך בין נישט זיכער, איך אליין לערן יעדן שבת דער "באר הפרשה" אויף דריי שפראכן, און איך קוק כמעט נישט אריין אינעם "נועם שיח" [אינני בטוח בזה, אני בעצמי לומד בכל שבת את "באר הפרשה" בשלושה שפות, וכמעט שאינני מעיין ב"נועם שיח"]...

קשה פרנסתו של אדם

ביום חמישי העל"ט (פרשת תזריע מצורע תשפ"ו), הלכתי להשתתף בשמחת "תנאים", אצל ידיד אחד. במהלך השמחה, ניגש אלי הבעל שמחה, ואמר לי שרוצה לחזור באזני על מאמר נפלא ששמע לאחרונה, וכה היו דבריו:

ידוע מה שאמרו חז"ל (מסכת סוטה דף ב' עמוד א'): אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף, שנאמר (תהלים פרק ס"ח פסוק ז') "אלקים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות". וכבר נשתברו הרבה קולמוסים לבאר הדמיון והשייכות בין ענין זיווגו של אדם לענין קריעת ים סוף.

ושמע לבאר, דהנה קריעת ים סוף היה דבר טוב, אולם היה צריך לבוא על ידי "הפרשה", שעד עתה היו המים כאחד ובאחדות, וכדי שיוכל להתקיים קריעת ים סוף, הפריש הקב"ה את המים לכמה חלקים, וכל חלק היה מובדל מחבירו. וכמו כן הוא אצל זיווגו של אדם, ילד מתגדל מקטנותו בבית הוריו, והרי הוא כאחד עמהם, וכאשר בא העת לחפש עבורו שידוך, בודאי שהוא דבר טוב, אבל הדבר מוכרח לבוא באמצעות הפרשה, שמפרישים את הילד מהוריו. ע"כ

בסמוך אלי ישב אדם חשוב, אשר נענה ואמר אל הבעל שמחה: ומה עם מאמר חז"ל (מסכת פסחים דף קי"ח עמוד א'): אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב (תהלים פרק קל"ו פסוק כ"ה) "נותן לחם לכל בשר", וסמיק ליה (שם פסוק י"ג) "לגוזר ים סוף לגזרים"? נענה הבעל שמחה: דאס וועט מען לאזן פארן "בעל נועם שיח", ער זאל עפעס מחדש זיין [את זה נשאיר ל"בעל נועם שיח", שהוא יחדש משהו]...

התחלתי לחשוב בזה להמציא איזה רעיון, אבל לא עלה בדעתי שום פשט בזה. כאשר כבר עמדתי ממקומי, כדי לצאת משם, קיבלתי הארה מן שמיא, והקב"ה חנן אותי בפשט נאה, על פי פירושו של רש"י בפרשה של השבוע הבא (פרשת אחרי-קדושים). בפסוק נאמר (ויקרא פרק י"ט פסוק ב'): קדושים תהיו, ופירש רש"י הקדוש "היו פרושים מן העריות ומן העבירה", כלומר, הפירוש של "קדושה", הוא "הפרשה והבדלה", שיפירוש האדם מן הרע.

ועל פי זה יתבאר מאמר חז"ל "קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף", שכאשר מגיע העת שהאדם צריך פרנסה, והוא מוכרח לסגור את הגמרא, ולהיכנס לעולם המסחר, מתלווים לזה נסיונות נוראים. הן נסיונות בין אדם למקום, והן נסיונות בין אדם לחבירו, להיזהר בממון חבירו וכדומה. לכן אמרו חז"ל "קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף", לרמז לנו שכדי לצאת לעולם המסחר לעסוק בעניני פרנסה, צריך "הפרשה" כמו שהיה בקריעת ים סוף, כלומר שעל האדם להפריש את עצמו מכל נדנוד של איסור, ומוטל עליו לחזק את עצמו ביתר שאת בעניני קדושה, אשר "קדושה" פירושו "הפרשה", כמו שפירש"י "היו פרושים מן העריות ומן העבירה", וכאשר האדם עושה כן, אז זוכה שפרנסתו תהיה בכשרות כדת של תורה...

ושם אשה גדולה

הרבנית הצדקית מראחמיסטריווקא ע"ה

נסתלקה ביום ט"ז סיון תשפ"ו

בשנים הראשונות, טרם התפתחה ראחמיסטריווקא לחסידות גדולה, הייתי נכנס לעתים קרובות אל כ"ק אדמו"ר מרן הגה"ק מראחמיסטריווקא זי"ע בשעות הלילה. כאשר לא נשארו בחדר ההמתנה עוד אנשים שביקשו להיכנס, היה המשב"ק הרה"ח ר' יהושע חיים קאסטן שליט"א הולך לביתו, ואני נשאיתי שם לבד אצל הרבי.

לעתים קרובות אירע, שהרבנית ע"ה היתה נכנסת, ומבקשת ממני, שבדרך החוצה, כאשר אני יורד למטה, אנעל את הדלת.



פעם אחת ישבתי אצל הרבי זי"ע בשעת לילה מאוחרת, כאשר אף אחד לא היה שם, וגם הגבאי כבר הלך לביתו כי כבר לא היו שם אנשים, ולפתע נכנסה הרבנית ע"ה ואמרה "עס איז שוין שפעט" [כבר מאוחר], אך הרבי שחשש אולי ארגיש איזה אי נעימות מזה, התבטא ואמר: "נישט געפערלעך" [לא נורא]...



בערב שבת חנוכה, שנת תשנ"ט, נערכה שמחת התגלחת של בני הרב צבי הירש שיח"ל. האפשרות התקיים במעון קדשו של הרבי זי"ע, שם השתתפו בני ביתי וכל יוצ"ח. כאשר יצאנו מחדרו הפרטי של הרבי, הזמינה אותנו הרבנית ע"ה להיכנס לחדר האוכל, שם ישבה ושוחחה אתנו בנעימים. הרבנית נתנה לכל אחד מהילדים מיני מתיקה, והשתעשעה עם כל ילד בנפרד מתוך חביבות גדולה. כל הילדים יצאו משם עם הרגשה טובה ונעימה עד מאוד.



בכל פעם, כאשר הופיע גליון "נועם שיח" על הרבי זי"ע, הייתי שולח את הגליון על ידי הדואר, אל הרבנית ע"ה.

בהזדמנות אחת, שח לי בנה הגדול, כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א, שהיות שהוא היה ממונה על דברי הדואר, אשר היו מגיעים אל אמו הרבנית, לכן בכל פעם שהיה מגיע "נועם שיח", היה מוסר את הגליון לאמו הרבנית, והיה לה מזה הנאה גדולה מאוד. וסיפר הרבי, שמפעם לפעם, היה מקריא לפני הרבנית, קטעים נבחרים מתוך ה"נועם שיח", סיפורים על הרבי זי"ע, והרבנית היתה ממש מחיה את עצמה...



בשב"ק פרשת ראה העעל"ט (תשפ"ה), היה יומא דהילולא השני של הרבי זי"ע, והיארציט חל בשבת קודש בו ביום. על שב"ק זו, שהייתי בחצר הקודש ראחמיסטריווקא בבארא פארק, לכבוד יומא דהילולא.

בליל שב"ק אחר התפילה, העלה אותי אחד מנכדיו של הרבי, אל ביתו נאווה קודש של הרבי, אל הרבנית ע"ה, כדי לברך ולהתברך בברכת "א גוטן שבת".

כאשר נכנסתי, תיארו לפני הרבנית מי אני, והרבנית נהנתה מאוד. הרבנית התעניינה על בני משפחתי, ועל יוצ"ח, והודתה לי עד מאוד על שעליתי לביתה.

מ'דארף יאָ מורא האבן!

שמעתי סיפור נורא ממקור מוסמך: היה איזה משפחה, אשר האב יצא מדעתו ל"ע, ובנוסף גם ירד מן הדרך ר"ל, ועל כן הוכרחו ההורים להתגרש. הילדים נשארו ברשות האם, אבל בשבתות היו הולכים אל האב.

כאשר הילדים היו חוזרים אל התלמוד תורה אחר שהיו בשבת אצל האב, היו המלמדים מבחינים שהם מדברים דיבורים שאינם לרוח התורה והיהדות, וגם התנהגותם החיצונית היתה "אב-נארמאל" [שלא כדרך הרגיל].

המנהל של המוסד הזה התקשר אל האם, ואמר לה שילדיה יוכלו להישאר בין כתלי המוסד, רק בתנאי שתפנה ל"בית המשפט" ותקבל משם "צו הרחקה" [restraining order], דהיינו שהאב לא יהיה לו יותר שייכות עם הילדים. המנהל הוסיף ואמר לה, שיש בידה די והותר ראיות, כדי להוכיח להשופטים שהאב יצא מדעתו, ושהקשר והשייכות שיש לו עם הילדים גורם להם נזקים חמורים ברוחניות ובגשמיות, ורק באופן כזה יוכלו הילדים להמשיך לבוא אל התלמוד תורה.

האשה נבהלה מאוד, ואמרה למנהל: אני חוששת מאוד לעשות דבר כזה! אוכל לעשות כן, רק אם יהיו שלושה רבנים חשובים, אשר יחתמו על גבי הכתב שאני מוכרחה לעשות צעד כזה.

הנהלת המוסד אירגנה אסיפה, בה השתתפו המנהל, האשה, וכן שלושה רבנים גדולים, אשר אחד מהם היה יד"נ ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל. המנהל שטח בפני הרבנים את הנידון לכל צדדיו, וכולם הסכימו פה אחד שמוכרחים לעשות כן, והיו מוכנים לחתום על כך.

כאשר האשה ראתה שהם עומדים לחתום על כך, אמרה לפני הרבנים: אבער איך האב מורא! דאך, מ'נעמט אוועק קינדער פון אַ טאטע, איך האב מורא אז די קפידא פון דער טאטע זאל נישט שאטן [אבל אני חוששת, בכל זאת, לוקחים בכח בנים מעם אביהם, אני חוששת מפני הקפידא של האב שלא תזיק]...

נענה אחד מן הרבנים: מ'דארף גארנישט מורא האבן! זיין קפידא קען גארנישט שאטן! אדרבה, ער איז זיך אליין שולדיג! ס'איז א מצוה אוועק צונעמען די קינדער פון אים! [לא צריכים לחשוש כלל, הקפידא שלו אינה יכולה להזיק כלום, אדרבה, הוא בעצמו אשם בכך, מצוה לקחת ממנו את הילדים]...

כששמע האדמו"ר מקאסוב זצ"ל את דבריו, נענה ואמר: מ'דארף יאָ מורא האבן! ס'איז דען א פשוט'ע זאך?? מ'נעמט אוועק קינדער פון א טאטע?? די קפידא פון דעם טאטע קען שוין **איינמאל שאטן!!**, אבער וואס דען, מ'דארף טון וואס מ'דארף צו טון, מ'דארף ראטעווען די קינדער, אפילו אויב עס קומט מיט אַ גרויסע פרייז!! [צריכים כן לחשוש, האם זה דבר פשוט, לוקחים ילדים מעם אביהם, הקפידא של האב בודאי יכולה להזיק!!], אלא מאי, צריך לעשות את מה שצריך לעשות, צריך להציל את הילדים, אפילו אם זה בא עם מחיר יקר]...

הרבנית הצדקנית מבעלזא תליט"א: ס'איז געווען שווערע צייטן

במוצאי שבת קודש פרשת נצבים העל"ט (תשפ"ה), בעת שהותי בארץ ישראל, השתתפת בשמחת ה"בר מצוה" הרבנית שנערכה בחצר הקודש בעלזא, לרגל השמחה הגדולה, שמחת הבר מצוה לנכדו של כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א, הבחור משה יהושע נ"ו.

אחר שמחת הבר מצוה, הכניסו אותי לביתו נאווה קודש של כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א, שם ערכתי ביקור הוד. כאשר תיארו אותי לפני הרבי, קיבל אותי הרבי במאור פנים, ומסרתי לו חבילה של "נועם שיח", והרבי נהנה מאוד.

אמרתי להרבי שאני מביא בגלינות אלו כמה ענינים מהרבי שליט"א, והרבי חיך. פתחתי את אחד מהגלינות "נועם שיח" (פרשת שופטים תשפ"ה, מס' 287). והראיתי להרבי קטע שאני מביא שם אודות אמרה מסוימת שהבאתי באחד מספריי מגדול אחד, אשר הרבי עיין אז בתוכן הדברים (עיי"ש). הרבי קרא את הקטע שהראיתי לו, ובת שחוק נראתה על פני קדשו.

הרבי הודה לי מאוד על הגלינות, ובירך אותי מברכות פיו שאזכה להמשיך הלאה בעבודת הקודש, ולסיים הוסיף ובירך אותי בברכת "כתיבה וחתימה טובה ושנה טובה ומבורכת".

כאשר הייתי בביתו של האדמו"ר מבעלזא שליט"א, ניגש אלי אחד מאנשי הבית של הרבנית הצדקנית מבעלזא תליט"א, ואמר לי שהקונטרס "נועם שיח" - "די זיסע יארן" (פרשת בשלח תשפ"ה, מס' 273), אשר מיוסד על ה'18 שנים "מתקוות" של אחיה של הרבנית, ה"ה מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א, היה מונח זמן רב על שולחנו של הרבי שליט"א, והרבי עיין בזה הרבה. והוסיף ואמר לי שיהיה זה דבר טוב ויפה, אם אוכל לשלוח קונטרס כזה גם להרבנית תליט"א. ואכן הוא נתלווה אלי לבית האכסניה שלי בירושלים עיה"ק, ונתתי לו קונטרס כדי שיעביר להרבנית.

זמן מה אחר כך, התקשר עמי יהודי זה, ואמר לי שמסר להרבנית את הקונטרס, והרבנית ביקשה למסור לי ברכת "ישר כח". היא קראה את הנכתב בקונטרס, ונהנתה מאוד מתוכן הדברים, והוסיפה "ס'איז זייער שיין געשריבן!" [זה נכתב באופן יפה מאוד]...

עוד הוסיפה הרבנית מבעלזא ואמרה: ס'איז געווען שווערע צייטן! מיין ברודער האט נישט געהאט קיין לחם לאכול. איך האב געהאט א רשימה פון גרויסע נצרכים, וואס איך פלעג זיי שיקן געלט יעדע חודש, און מיין ברודער איז געווען אויף די רשימה [היי זמנים קשים! לאחי לא היה לחם לאכול. היה לי רשימה של נצרכים גדולים, אשר הייתי שולחת להם כל חודש סכום כסף, ואחי היה ברשימה זו]...

עוד סיפרה הרבנית: שבמהלך ה"אכצן זיסע יארן", התקיימה שמחת נישואין של אחד ממצאצי אחיה מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א, ושני שבועות לפני מועד החתונה נפגשה הרבנית עם כמה מאחיותיה, ואמרה להם "מיר וועלן זיך זען בע"ה אין צוויי וואכן ארום ביי די חתונה פון אונזער ברודער [בע"ה נראה בעוד שני שבועות בשמחת החתונה אצל אחינו].

מספרת הרבנית, שזמן קצר אחר כך, קיבלה טלפון מאחד מהגבאים של אביה, הרה"ק ה"ישועות משה" זי"ע, והוא מסר לה בשם הרבי, שהוא מבקש ממנה שלא תלך לשמחת החתונה. אומרת הרבנית: נו, אז דער טאטע הייסט דארף מען פאלגן, אבער - דער טאטע האט נאר געהייסן נישט גיין צו די חתונה, א נאכט פריער איז פאר געקומען א "חתן מאַל", בין איך געפארן ספעציעל קיין בני ברק, און זיך משתתף געווען ביי די גאנצע "חתן מאַל" [כאשר האב מצוה צריכים לצייט, אולם - אומרת הרבנית - אבא ציוה רק שלא לילך לשמחת החתונה, לילה קודם החתונה נערכה שמחת ה"חתן מאל", ונסעתי במיוחד לבני ברק, והשתתפתי בכל שמחת ה"חתן מאַל"]...

לעכטיג איז אידיש

לאחרונה השתתפתי בכמה חתונות, אשר האולם היה חשוך. בחלק מהחתונות היה האולם חשוך לגמרי, ובחלק מהם היה האולם חשוך למחצה לשליש ולרביע, ואפילו בפרוזדור [האל hall] שדרכו נכנסים להאולם היה גם כן חשוך. איך זע נישט די שיינקייט אין דעם - עס האט נישט קיין אידישע טעם [אינני רואה את היופי בזה. אין לזה טעם יהודי]...

לאחרונה זכיתי להשיא את בתי שתחי', והוריתי באופן ברור למנהל האולם, שיראה לסדר שהאולם יהיה "לעכטיג"! [מאור בשלימות], מתחילת החתונה עד סופה, ושהתאורה תהיה חזקה ביותר, הן בתוך האולם, והן בפרוזדור שלפני האולם.

ועלה ברעיוני, שזה נרמז בפסוק (אסתר פרק ח' פסוק ט"ז): ליהודים היתה אורה - אז ס'איז לעכטיג איז דאס אידיש, ויש להוסיף דברי הגמרא (מסכת מגילה דף ט"ז עמוד ב'): אמר רב יהודה אורה זו תורה - אז ס'איז לעכטיג איז דאס תורה'דיג...

אחר החתונה, ניגש אלי ידי'נ הגה"צ רבי נחמיה הערצאג שליט"א, מגדולי התורה בעיר התורה לייקווד, ואמר לי: איך מוז דיר זאגן, איך האב זייער שטארק הנאה געהאט פון די חתונה, סאיז געווען א **לעכטיגע שמחה!** [אני מוכרח לומר לך, מאוד נהניתי בשמחת החתונה, זה היה שמחה מאירה]...

די שיטה הקדושה פון הייליגער "תורת מרדכי"

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מונטריאל שליט"א, שאחד שאל פעם את אביו, הגה"ק בעל "תורת מרדכי" מוויזשניץ זי"ע: אויב איינער ווערט חלילה טערארערזירט דורך א צווייטע איד, צו ער מעג אים אָנגעבן צום פאליציי? [אם אחד מאוים חלילה על ידי יהודי אחר, האם מותר לו למסור אותו למשטרה].

והשיב לו הרבי מוויזשניץ זי"ע: צו ער מעג?? ער מוז!! [אם מותר לו?? הוא מחויב!!]...



וואס דו הייסט!

ביום ג' פרשת בא העעל"ט (תשפ"ו), התקיימה "שמחת שבע ברכות" בבארא פארק, לכבוד שמחת נישואי בתי הכלה שתחי', עב"ג החתן הרב שרגא צבי קליין שליט"א. הזמנתי את כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א להשתתף בשמחת השבע ברכות.

הרבי שליט"א אכן הגיע, ופיאר את השמחה בהדרו. הרבי ערך "לחיים", ובירך מברכות קדשו להחתן ולכל המחותנים, ואחר כך שאלתי את הרבי אם הוא יכול לרקוד עם החתן. ענה לי הרבי "וואס דו הייסט!" [מה שאתה מצווה]...

אמרתי להרבי "איך הייס נישט, איך בעט" [אינני מצווה, אני מבקש]. הרבי קם לרקוד, ואני התחלתי את הניגון שנוהגין לזמר בראחמיסטריווקא בהקפה השישית, אשר בניגון זה נוהג הרבי לרקוד "מצוה טאנץ".

הרבי חיך, ואמר לי "איך קען טאנצן מיט א צווייטע ניגון אויכעט" [אני יכול לרקוד גם עם ניגון אחר]...



האדמו"ר מראחמיסטריווקא ביים שמחה

נר אלקים טרם יכבה

זכיתי בע"ה להיות כמה פעמים במחיצתו של מרן שר התורה הגאון האדיר רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, ובפרט באותן פעמים שביקר בבארא פארק - מקום מגורי השתדלתי להיות שם, ליתן לו שלום, ולנסות לדבר אתו בנועם שיח.

בסוף ימיו היה הגאון רבי משה חלש מאוד, והיה כלוא בביתו, ומקורביו לא הניחו לאף אחד להיכנס אליו - חוץ מבני משפחתו ועוד כמה אנשים מהקרובים אליו ביותר, אבל כל יום שני וחמישי כן הניחו למספר מצומצם של אנשים ליכנס לביתו בעת קריאת התורה. כל אחד שהיה רוצה ליכנס אז לביתו, היה צריך להזמין תור מקודם אצל נכדו של רבי משה, ולפעמים היה לוקח כמה שבועות עד שקיבל תשובה שאפשר לבוא ולהיכנס אליו.

פעם אחת נרשמתי אצל נכדו שאני רוצה להשתתף במנין של קריאת התורה אצל זקנו הגאון רבי משה. כמה שבועות אח"כ קיבלתי שיחת טלפון מאת הנכד שיש לי תור לשבוע הבא, ואני יכול לבוא בעז"ה להשתתף בקריאת התורה. קיבלתי את הידיעה בשמחה רבה, ואכן כך עשיתי, בשבוע הבא נסעתי לאיסט סייד, והגעתי לביתו של הגאון רבי משה, והנכד עמד ליד הדלת ונתן רשות להיכנס רק לאלו שהזמינו תור מראש וקיבלו אישור מיוחד לבוא.

בהיכנסי, ראיתי את הגאון רבי משה יושב על כסא גלגלים מעוטף בטלית, היה נראה שהוא חלש, אבל פניו היו מאירים. לאחר קריאת התורה, נתנו רשות לכל הנוכחים לעבור אצל הגאון רבי משה, לקבל ברכתו ולשוחח אתו מילים ספורות.

כשינגשתי אל רבי משה, קיבלני במאור פניו ובחמימות גדולה, ורבי משה שאל אותי היכן אני לומד, אמרתי לו שאני לומד בבית מדרש גבוה דלייקווד. נענה רבי משה ואמר "אשריך ואשרי חלקך", ורבי משה התחיל לדבר בשבחו של מבצר התורה הגדול - בית מדרש גבוה דלייקווד. אחרי זה שאל אותי רבי משה מה אני לומד, והתעניין אודות החבורות השונות שמתקיימות בישיבה, והכל בשפה ברורה ונעימה באצילות מופלאה וענוות חן.

רבי משה הסתכל עלי בפנים מאירות, ובירכני בברכות רבות מעומק הלב, ובהיותי בחור בגיל השידוכים, ביקשתי מרבי משה ברכה לזיווג הגון, ורבי משה בירכני מעומק הלב שאזכה בע"ה לזיווג הגון בקרוב.

בצאתי מן הקודש, נתתי שבח והודל' להשי"ת שזיכני להיות במחיצתו של גדול הדור, שר התורה, וביקשתי שכל הברכות ילוויו כל ימי חיי.

ימים ספורים אח"כ, השתוממתי לשמוע שאשפזו את רבי משה בבית החולים ר"ל, ומצבו הבריאותי מאוד רופף, וזמן קצר אח"כ, נסתלק רבי משה לחיי העולם הבא.

באותו יום המר, תענית אסתר תשמ"ו, נסעתי שוב לאיסט סייד, הפעם כדי להשתתף במסע הלווייתו של הגאון רבי משה זצוק"ל. כמובן שהיו שם קהל מאוד גדול, שהגיעו ללוות את גדול הדור בדרכו האחרונה. בין האנשים הבחנתי

בנכדו של רבי משה, שאצלו הזמנתי את התור להיכנס אצל זקנו לקריאת התורה. כשראני, ניגש אלי ואמר לי: you are lucky [דו ביסט לאַקי - יש לך מזל], דו האסט אריין געכאפט, דו האסט פארדינט [אתה הרווחת]... הודיתי לו מאוד על כך שהרשה לי להיכנס אל זקנו, ואז אמר לי הנכד שאתקשר אליו בעוד כמה ימים.

כמה ימים אח"ז צלצלתי לנכדו של הגאון רבי משה זצוק"ל, והנכד מספר לי, שבשהותי אצל זקנו, היה שם אחד שצילם תמונות ממה שקורה בחדרו של זקנו הגאון רבי משה, והוסיף לומר: יתכן מאוד שיש לו תמונה גם ממך, וכעת הוא דבר נדיר מאוד, כי תמונות אלו הם מהתמונות האחרונות של זקני. הנכד מסר לי את הטלפון של האיש שעשה את התמונות, ואמר לי שאתקשר אליו.

צלצלתי אל האיש הזה, וקבעתי עמו זמן מתי אני יכול לבוא לביתו. בהיכנסי לביתו, הוא הוציא את כל התמונות והניחן על השולחן, התחלנו לעבור על התמונות. לפתע נשתוממתי לראות תמונה נהדרת, בתמונה רואים אותי איך שהנני עומד ליד הגאון רבי משה זצוק"ל ומדבר עמו! הדבר גרם לי קורת רוח מרובה ולעונג רב. כשראה הלה את התפעלותי, נענה ואמר לי "היום תמונה כזאת שוה מליון דולר, אבל לך אני נותן את זה בחינם"...

לקחתי את התמונה בהתרגשות גדולה, והודיתי לו מאוד על כך, והתמונה המיוחדת הזאת מפארת את ביתי עד היום הזה...



וואס האלט דײַך אין אזא מצב?

דרשה בסעודה רבתי
לאלפי חסידי וויזניץ מא"י ומחול
יום ב' דראש השנה תשפ"ו
באולם הגדול של "בית וויז'ניץ"
קרית וויז'ניץ בני ברק

ביום חמישי פרשת נצבים העל"ט (תשפ"ה), הייתי ב"מושב אורה", והמתנתי להיכנס אל הקודש פנימה, להתברך אצל רבינו שליט"א (מון אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א). כאשר נכנסתי אל החדר, אחזני חיל ורעדה, לא הייתי יכול להאמין למראה עיני, הרבי שוכב בלי כובע ובלי בעקישטע, וכך הוא מקבל את הקהל. הרבי חלוש מאוד, אין לו כח ליטול בידיו את הקוויטל, מוסרים את הקוויטל לר' בן ציון (הרה"ח ר' בנציון שטנגר הי"ו משב"ק), והוא מניח את הקוויטל ליד הרבי, והרבי אפילו לא קורא את הקוויטל. כל הנוכחים שם האבן נישט געקענט קומען צו זיך [לא היו יכולים לחזור לעצמם]. בדרך החוצה, נענה אחד מהנוכחים: הלוואי זאלן מיר זוכה זיין, צו הערן אַ "לדוד מזמור" פונעם רבי'ן ראש השנה נאכט [הלוואי שנזכה לשמוע "לדוד מזמור" מפי רבינו בליל ראש השנה]... ומשנהו הפטיר לעומתו: חלומות! דער רבי גייט נישט ארויסקומען צום דאווענען! דער רבי דארף ליגן, און דער רבי גייט נישט ליגן אין בית מדרש [חלומות! הרבי לא יצא לתפילות, הרבי צריך לשכב, והרבי לא ישכב בבית המדרש]... ואילו השלישי הכריז: איך האב מורא, אז מ'גייט האלטן דעם רבי'ן ראש השנה דא אין "מושב אורה" [אני חושש שישאירו את הרבי בראש השנה במושב אורה]...

מה שאנחנו זכינו לחוות בראש השנה הזה, הוא נסים ונפלאות עד אין לשער! נסים גלויים ממש כקריעת ים סוף! חוץ לדרך הטבע כלל וכלל! הרבי התפלל את כל התפילות לפני התיבה, בקול גדול וחזק! בשפה ברורה ובנעימה! יש אומרים שזה היה אפילו יותר חזק וברור מהשנים הקודמות! הרבי נעמד ורקד ב"אין קצבה"! בשעת הריקוד אחרי מנחה, כששרו "אויסגעפולט אלעס גוטס", קפץ הרבי כאברך צעיר, וזאת אחר שהתפלל לפני התיבה את תפילות שחרית ומוסף! אלו נסים גלויים ממש! העולם אומר שהרבי מלומד בנסים... כשהרבי חזר אחרי השמונה עשר שנים [די אכצן זיסע יארן], אמרו הרבה שזה נסים ונפלאות. אם מותר לי לומר, יתכן שכאשר הרבי חזר אחרי השמונה עשר שנים, היו יכולים לקשר זאת עם "טבע"... אבל מה שאנחנו זכינו לראות בראש השנה הזה, אין לזה שום שייכות לטבע כלל וכלל! זהו כולו נסים ונפלאות!

בראש השנה הזה ניגש אלי יהודי, וסיפר לי מעשה נורא: אחד מחסידי וויז'ניץ היה לו בן - בחור - של"ע נתייסר במחלה הנוראה, והוצרך לטוס עם בנו למדינה אחרת, כדי לטפל בו בבית חולים מסויים, שם שהו במשך תקופה ממושכת. האב היה שבור ורצוף מאוד מהמצב הרפואי, הסתובב בפנים נפולות, ולא היה יכול להשיב את נפשו. היה קשה לו ליישב את דעתו כדי להתפלל וללמוד, הוא לא היה מסוגל לאכול, ואף לא היה יכול לישן, הוא הרגיש ממש "אויס מענטש"...

באותו זמן שהה בבית חולים זה יהודי מחסידי באיאן, אשר גם הוא בא לשם לצרכי רפואה, עם בנו הבחור של"ע נתייסר במחלה הנוראה. יהודי זה מחסידי באיאן, עמד לפני נישואי אחד מילדיו, ובמקום

שישה בביתו ויתעסק בהכנות לקראת השמחה במעונו, שהה בבית החולים עם בנו הבחור. אולם, ההבדל ביניהם זעק עד לב השמים, יהודי זה מחסידי באיאן הסתובב כשהוא רגוע ושמן, מתוך שלווה הנפש, התפלל ולמד, ועשה את כל המצטרך מתוך רוגע ושמחה, לא ראו עליו שום דאגה ופחד. היהודי מחסידי וויז'ניץ הבחין בכך, והוא לא היה יכול להבין איך יתכן כזאת. התמיהה ניקרה במוחו, עד שאלבסון ניגש אל היהודי מחסידי באיאן, וישאל אותו: ווי אזוי מאכסטו דאס? וואס האלט ד'ך אין אזא מצב? [אנך אתה עושה את זה, מה מזויזך אותך במצב כזה].

כעת הגיע תורו של היהודי מחסידי באיאן לתמוה, הוא פקח זוג עינים נדהמות ושאל אותם: דו ביסט א וויזניצער חסיד, און דו פרעגסט מיר וואס ס'האלט מיך?? איך גיי דיר וויינין! [אתה חסיד וויזניץ, ואתה שואל אותי מה מחזיק אותי?? אני אראה לך!] והיהודי מחסידי באיאן הוציא מכיסו פתק, והראה לו דבר אשר הופיע ב"נועם שיח" (עי' נועם שיח תצוה תשפ"ג, מ'ס 224), שכאשר הרבי נזקק לעבור "ניתוח" מורכב בשנת תשפ"ג, שאל אותו הרופא לפני כן: דער רבי אט מורא? [האם הרבי מפחד]. והרבי השיב: **ניין!** א בייד וואס לעבט סתם **באשעפער פיר און צוואנציג שעה א טאג**, אזא איינער קען נישט מורא האבן! [לא! הודי שח עם הקב"ה עשרים וארבע שעות, אינו יכול לפחד כלל]...

והיהודי מחסידי באיאן הפטיר: **דאס האלט מיך!!** [זה מחזיק אותי]...

דער אייבערשטער האט אונז באוויזן דא יעצט ראש השנה נסים גלויים. פאר וועמען? פארוואס? דער אייבערשטער האט דאס נישט געמאכט פאר'ן רבי'ן! פאר'ן רבי'ן איז גוט אזוי צו אזוי! פאר'ן רבי'ן איז נישט קיין נפקא מיהה צו ער ליגט צו ער יצטא! דער רבי איז דער פריילעכסטער מענטש אין דער וועלט! דער אייבערשטער האט געמאכט די נסים **פאר אונז**! די אלע וואס זענען געקומען צו פארן פון איבער די גאנצע וועלט זאלן זען פאר די אויגן, ווי אזוי עס קוקט אויס א איד וואס לעבט מיט'ן באשעפער פיר און צוואנציג שעה א טאג!....

און וואס דארפן מיר מיט נעמען פון אזא ראש השנה? **דאס** דארף מען מיט נעמען! איינער וואס לעבט מיט'ן הייליגן באשעפער פיר און צוואנציג שעה א טאג - **אינו יכול לפחד כלל!**

[הקב"ה הראה לנו כאן עכשיו בראש השנה נסים גלויים. בשביל מי? למח? הקב"ה לא עשה זאת בשביל הרבי! הרבי מרוצה ושמח בכל מצב שהוא נמצא בו! אין זה נפקא מינה עבורו אם הוא יושב או שוכב! הרבי הוא האדם השמח ביותר בעולם! הקב"ה עשה את הנסים **בעבורו!** שכל אלו שבאו מכל קצוי תבל יראו בעיניהם, אין נראה יהודי שחי עם הקב"ה עשרים וארבע שעות ביממה].

ומה אנחנו צריכים לקחת עמנו מראש השנה הזה? את זה צריכים לקחת! מי שחי עם הקב"ה עשרים וארבע שעות ביממה - **אינו יכול לפחד כלל!**



בעריכת השולחן מוצאי ראש השנה תשפ"ו

[illegible]

למה באתי לכאן??

בשב"ק פרשת בהעלותך העל"ט (תשפ"ו), שהה בעיר לייקווד, כ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מאנסי שליט"א. בליל שישי, נערך מעמד "קבלת פנים", לכבודו של הרבי, והרבי נשא מדברות קדש.

בתוך הדברים אמר הרבי: פארוואס בין איך געקומען דא קיין לייקווד? דער טאטע ז"ל (הגה"ק בעל "תורת מרדכי" זי"ע) פלעגט אלץ דערציילן, אז דער הייליגער "צמח צדיק" זי"ע, איז אמאל געפאָרן פון וויז'ניץ קיין מארמורש, האט אים איינער געזאגט "דער רבי זאל מאכן אסאך געלט!" האט זיך אנגערופן דער "צמח". וואס פארשטייט ער? מ'פארט דען אויף געלט? דאס איז נאר א "כסות עינים", ס'הייסט נאר אויך, אבער בעיקר פאָרט מען עפעס אויפצוטון".

ממילא קומט אויס אזוי, פאָר געלט קומט מען נישט, ס'איז נישט די צוועק פון קומען! אויפטון? אזא שטאט ווי דא, ס'איז דא בלי עין הרע, רבי'ס, רבנים, ראשי ישיבות, גדולי ישראל, אן "עיר התורה", וואס איז שייך מ'קומט עפעס אויפטון? נאר וואס דען, מ'קומט זיך טרעפן מיט אלע אלטע ידידים, וואס מ'האט געהאט שייכות אלע יארן, ביז די פטירה פונעם טאטן ז"ל, וואס זיי פלעגן אלץ קומען. יעצט, אז מ'האט צוטיילט אלע פלעצער איבערלא, און מ'זעט זיך נישט, קומט מען זיך פשוט טרעפן מיט די אלע ידידים...

[למה באתי כאן ללייקווד? אבי ז"ל היה רגיל לספר, שהרה"ק בעל "צמח צדיק" זי"ע, נסע פעם מוויז'ניץ למארמורש, ואחד בריך אותו "שהרבי יעשה הרבה כסף!". נענה ה"צמח": מה הוא מבין? האם נוסעים בשביל ממוץ? זהו רק "כסות עינים", אבל בעיקר נוסעים כדי לפעול משהו.

ממילא נמצא, שבשביל ממוץ לא באים, זה אינו המטרה של הנסיעה, לפעול? בעיר כזו, יש כאן בלי עין הרע אדמורי"ם, רבנים, ראשי ישיבות, גדולי ישראל, "עיר התורה", מה שייך שבאים לכאן כדי לפעול משהו? אלא מאי, באים כדי לפגוש את הידידים הוותיקים, שהיה שייכות עמם במשך כל השנים, עד הסתלקותו של אבי ז"ל, אשר היו מגיעים תמיד. עכשיו, שחילקו את כל המקומות כולם, ואין רואים זה את זה, באים פשוט כדי לפגוש את הידידים הוותיקים]...

אחרי הקבלת פנים [לכ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מאנסי שליט"א בלייקווד], אמר לי אחד, הרבי הרי אומר שלא הגיע בשביל ממוץ, אם כן יהיה לו זמן לערוך ביקורים, ואולי יבוא אליכם לביקור. אמרת לי "הלא הרבי אומר שהוא בא כדי לראות את הידידים אשר אינו רואה אותם יותר, אותי כן רואה הרבי לעתים תדירות, כי אני מגיע אליו למאנסי, הרבי צריך לבקר אצל הידידים אשר אינו רואה אותם"...

זה מזכיר לי את זקני

במהלך ביקורו של כ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מאנסי שליט"א בעיר לייקווד, נתתי לו את ה"טאביק פושקע" [קופסת הטבק] שלי. כאשר הרבי פתח את הקופסא והריח, נחרגש מאוד, ונענה ואמר: ס'דערמאנט מיך פון מיין זיידע דער "אמרי חיים" זי"ע, ש'שמעקט פונקט אזוי ווי זיין טאביק! [זה מזכיר לי מקיני האמרי חיים זי"ע, זה מריח בדיוק כמו הטבק שלו]...

אמרת לי להרבי: צופיליק, איז דא אריינגעמישט א ביסל טאביק פונעם זיידן דער "אמרי חיים", און ס'איז אויך אריינגעמישט טאביק פונעם טאטן דער "תורת מרדכי", זכותם יגן עלינו, [בדרך אגב, בקופסא זו, מעורב בה מעט מן הטאביק שהריח בו זקינו האמרי חיים, וגם מעורב בה מן הטבק של אביו התורת מרדכי, זי"ע]...



צווי קוויטל'ך איז בעסער ווי איינס!

בשבוע העעל"ט פרשת שמות (תשפ"ו), הייתי בקנדה, וזכיתי להיות על ציון קדשו של מרן הרה"ק מטאהש זי"ע, שם העתרתי עבור הצלחת הבית החדש העומד להיבנות, שיהא הבית בית נאמן בישראל לשם ולתפארת, והנחתי על הציון קוויטל עם שמותיהם של החתן והכלה שיחי.

השיל"ת זיכה אותי, שבו במקום לא היה על הציון רק קוויטל אחד, אלא היו שם שני קוויטל'ך. "טובים השנים מן האחד" (קהלת פרק ד' פסוק ט'), צווי קוויטל'ך איז בעסער ווי איינס! [שני קוויטל'ך עדיפים מקוויטל אחד]...

ומעשה שהיה כך היה: כאשר הגעתי לקרית טאהש, נכנסתי תחילה אל הקודש פנימה, אל כ"ק אדמו"ר מטאהש שליט"א. כאשר הרבי ראה אותי, קיבלני במאור פנים מתוך שמחה גדולה.

נתתי לרבי "הזמנה" לשמחת החתונה של בתי שתחי' (שתתקיים בע"ה ביום ב' פרשת בא הבעל"ט), וכן כמה גלינות של "נועם שיח". הרבי נהנה מאוד, והביע דברי שבח על הגלינות, ואמר שהוא מרבה לעיין בהם. כמו כן אמר הרבי שבע"הביום המחרת הוא עומד לנסוע לפלורידה, ובע"ה יקח עמו על המטוס את הספר "נועם שיח-ובלכתך בדרך"...

אחר כך מסרתי להרבי קוויטל עם השמות של החתן והכלה, והרבי בירך מעומק ליבו ברכות לרוב להצלחת השידוך, שיזכו לבנות בית נאמן לה' ולתורתו, עם הרבה "ידיש נחת" והרחבת הדעת. לאחר מכן, התפללתי תפילות מנחה ומערב, במניינו של האדמו"ר מטאהש שליט"א, ומשם הלכתי אל ציון קדשו של של הרה"ק מטאהש זי"ע.

בהיותי על הציון, כבר העריב היום, ובכל ה"בית החיים" לא היה שום נפש חיה מלבדי, והייתי לבד בתוך האהל הקדוש. בעמדי שם אפפו אותי רגשי הוד נוראים, בהרגשי שאני זוכה להיות עכשיו ביחידות עם הרה"ק מטאהש זי"ע. שפכתי שם שיח במשך זמן ארוך, כשאני מעתיר בתפילה על הכלל ועל הפרט. לפתע נפתחה הדלת, ואל האהל נכנס לא אחר מאשר האדמו"ר מטאהש שליט"א בכבודו ובעצמו, אשר הגיע להתפלל, בלי שום גבאי או הויז בחור. תיכף הלכתי לעמוד בצד, והתבוננתי ברוב סקרנותומתיחות, כשאני מצפה לראות מה הולך להיות כאן.

הרבי ניגש מיד אל הציון הקדוש, והניח את ידיו על המצבה, ובמשך זמן מה העתיר תפילה חרישית. אחר כך הוציא הרבי חבילה גדולה של קוויטל'ך, והרבי התחיל לקרוא את הקוויטל'ך אחד לאחד, בכובד ראש, מתוך התעוררות גדולה, וכל קוויטל שהרבי סיים לקרוא, הניח על גבי הציון.

במהלך קריאת הקוויטל'ך, הרים לפתע הרבי את ראשו, ורמז לי להתקרב אליו. ניגשתי אל הרבי, והרבי הראה לי שהוא אוזן עתה בידו, את הקוויטל שמסרתי לו לפני כמה שעות, עם השמות של החתן והכלה. הרבי אחז את הקוויטל בידו, ובמשך זמן ממושך התפלל להצלחת השידוך, שיזכו לבנות בית נאמן לה' ולתורתו. כאשר הרבי סיים, הניח את הקוויטל על גבי הציון הקדוש.

ניצלתי את ההזדמנות, ונטלתי פתקא, וכתבתי עליה "מרן ישראל בן לאה אסתר לרפואה שלימה", וניגשתי אל האדמו"ר מטאהש שליט"א, ומסרתי לו את הקוויטל.

הרבי נטל את הקוויטל והתבונן בו, והרבי נתרגש מאוד, ונענע בראשו, כאות שהוא מבין היטב במי המדובר, ובמשך זמן ארוך אחז הרבי את הקוויטל בידו, והתפלל מתוך התעוררות עצומה לרפואת מרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א. כאשר הרבי סיים לקרוא את הקוויטל, הניחו על הציון.

כאשר הרבי סיים לקרוא את כל הקוויטל'ך, פתח הרבי "ספר תהלים", והתחיל לומר תהלים, ואז נפרדתי מן הרבי ויצאתי מן האהל...

כאשר יצאתי מן האהל, הייתי בטוח שאראה שם מכונת [אוטו], אשר ממתנה על הרבי, ובתוכה יושבים כמה גבאים. אולם מה מאוד השתוממתי, כאשר לא ראיתי שם כלום. לא היה שום נפש חיה ושום אוטו, בכל שטח ה"בית החיים" ובכל הסביבה...



היתרים לצורך פרנסה

רבי משה קירב את ענינו אל דפי השלחן ערוך כדי לקרוא היטב את האותיות הקטנות בהגהות חתם סופר, והחל לקרוא במתינות: **"ועיני תשובתי חתם סופר או"ח סימן ג' ז' וסימן נ"ט"**.

בסוגריים הביאו שם המדפיסים את תמצית דברי קדשו של רבינו החתם סופר בשאלות ותשובות סימן נ"ט, שם נשאל על דבר מי ששכר מהשר בית-בישול שיכר, ופועל נכרי מושכר לו לשנה, וטרח השואל למצוא איזה היתר, לבשל השכר גם ביום שבת קודש כדי להצילו מהפסד גדול מאד. לאחר שהחתם סופר מאריך לגבב כל צדדי היתר בנידון זה סיים, וז"ל: מכל מקום מן"ד לא תצא הוראה להיתר, ועל זה אנו מתפללים שתהיה פרנסתנו בהיתר ולא באיסור, ואין הכוונה בלי גזילה ובגיבה, שזו אינו ביד שמים, אבל הכוונה דברים האסורים ונצטרך להיתרים משום הפסד פרנסתנו, לשיזון רחמנא מאלו וכיוצא באלו, ע"ל.



רבי משה ניישלאס

רבי משה סיים להקריא את הדברים והחל להסבירם בשפה ברורה: אתה מבין מה שהחתם סופר כותב כאן? הוא מבאר את מה שאנו מתפללים להקב"ה שתהיה פרנסתנו "בהיתר ולא באיסור", ולכאורה הדבר תמוה, מה שייך להתפלל על כך, והרי הדבר תלוי בבחינת האדם עצמו אם פרנסתו תהיה באיסור או בהיתר, אתה אל תגנוב ואל תגזול ממילא תהיה פרנסתך בהיתר ולא באיסור... לכן מבאר רבינו החתם סופר: שודאי אין הכוונה על פרנסה באיסור כי ידי גביה או גזילה, שאין לו היתר, אלא כוונת הפעילה היא על יהודי המתנהג בכל דרכיו על פי הלכה, אלא שכאשר הדבר נוגע לענייני פרנסתו הוא מחפש לו היתרים ומבקש להיכנס בפרצה דחוקה כדי להרוויח ממנו. אמנם אפשר למצוא לו היתרים דחוקים להיתר את האיסור, אבל על כנון זה צריכים סייעתא דשמיא מרובה ותפילה מיוחדת שתהיה פרנסתנו "בהיתר ולא באיסור", בהיתר - היינו בהיתר גמור לתחילה שבכלתחילה, ולא באיסור - בלי היתרים ופרצות דחוקות, שלא יחפשו להוציא איזה היתר דחוק להיתר האיסור על מנת להתפרנס מכך, ושלא יבקשו דרך עקלתון ללכת בערמומיות ובמרמה כדי לעקוף את האיסור, אלא ילכו בדרכי התורה לתחילה בלי שום היתר בדיעבד...

כשיסיים רבי משה להרצות את הדברים בשפה נעימה וברורה, הוא הניח את שתי ידיו על חמיו של רבי שלמה לזמן פרידמן, ואמר לו בהתרגשות גדולה: **"זו המתנה שרציתי למסור לך! החתם סופר הזה הוא מתנה גדולה! הוא מפתח לכל החיים!"**

והרב ניישלאס הוסיף והעיד מעדות אישית: **בכל ערב שבת מגיע אלי יהודי אחד ואומר שלשבת זו הוא רוצה היתר" שיוכל להגיע אליו בדואר משולח עם דברים נחוצים מאד, מפני שזה דבר האבד והפסד מרובה, אני נזכר בדברי החתם סופר הללו ואני אומר לו: לא! אם תשמור את השבת בשלמות בלי שום התחכומות, ישפיע עליך הקב"ה שפע של פרנסה טובה והרחבה בלי הפסדים, ואני רואה שב"ה אף אחד לא הפסיד מהוראה זו ויש לו פרנסה בהרחבה!**

מי לא הכיר את הבית הזה? לא היה יהודי ירא ושלם המנהל את ביתו על אדני ההלכה, שלא ידע את הדרך אל הדירה הצנועה הזו. ככל שאלה הלכתית שהתעוררה בבית של יהודי, הוא היה צועד אל הבית, נוקש אל הדלת וזוכה לקבל מענה הלכתי ברור ובהיר מפיו של הפוסק הגדול.

לא רק תושבי שיכון סקווירא, ולא רק תושבי מאנסי הצמודה, אלו שזכו להיות לשאלו שאלות דבר יום ביומו מפי מורם ורבים, אלא בכל הארץ יצא קול של עמוד ההוראה והידאה, הגאון הגדול רבי משה ניישלאס זצ"ל. מי שכבר בימי בחורו נודע כתלמיד חכם וצדיק משכמו ולמעלה עת למד בישיבתו של הגאון בעל דעת סופר בפרשבבורג, ובמהשך שימש כאב"ד קהילת סערדהאעלי בסלובקיה, ולימים הפרנסם לרבים כרב אב"ד שיכון סקווירא בניו יורק שבארצות הברית, וכאחד מגדולי פוסקי הדור אשר העביר את מסורת ההוראה מהדור הקודם אל הדור הבא.

"האם רצונך שאעניק לך מתנה?"

השאלה שיצאה מפיו של רבי משה ניישלאס הפתיעה את האברך הצעיר שהגיע לביתו, הלא הוא הגאון רבי שלמה לזמן פרידמאן שליט"א, כיום אב"ד סאטנבוב בליקוד ומחשובי המושפעים ומגדולי מישרים.

הוא הגיע אל ביתו של הרב לשמוע דעת תורה ולהתייעץ בעניינים פריטים, ולא ציפה כלל שאותו גאון וצדיק, משרידי דור דעה ושיירי כנסת הגדולה, ישאל אותו, אברך צעיר, אם הוא רוצה לקבל מתנה.

"אמנם כותב שונא מתנות יחיה, אבל אם הרב רוצה להעניק לי מתנה בוודאי שזה יהיה לי לכבוד גדול!" ענה בהתרגשות.

בתוך כדי דיבור קם רבי משה ניישלאס ממקומו, ניגש אל ארון הספרים, והוציא משם כרך שלחן ערוך, חלק אורח חיים חלק ג, שן ועתיק יומין. ניכר היה על דפיו הצהובים שהם בלויים ודהויים מרוב שימוש ולימוד, וזורה ושינון לילות כימים בעמל וגיעה.

הרב התיישב על מקומו, נשק על כריכת הספר, ובחרדת קודש החל לדפדף בדפים הראשונים, עיניו בורקות וזקנו הולך ויורד.

על פי מידותיו ונוגע בקצות הדפים, הן כל סעיף בשלחן ערוך, וכל סעיף קטן, מוכרים וידועים לו כל כך, כל שורה כאן חקוקה במוחו בעמל התורה רבות בשנים. הוא המשיך לדפדף קלות עד שהגיע לסימן רמ"ג, שם עצר באחת על הגהה קטנה בהגהות חתם סופר שנדפסו בשולי הגליון.

"הנה, זו המתנה!" - קרא רבי משה בהתרגשות. ורבי שלמה לזמן פרידמאן עומד משתומם. אינו מבין כלפי מה הדברים אמורים. כלום רוצה הרב להעניק לו במתנה את כרך השלחן ערוך הישן מדוע זכה שיהרר ימסור לו את הספר בו הגה ועמל שנים רבות.

אך תיכף יתברר שהרב לא התכוון למסור לו במתנה את הספר, אלא את מה שכתוב בו, לא את הקנקן אלא את מה שיש בו.

מ"ח תידי לא תכל סולא לסתיר ועל זה אס' חתם סופר
תפסלם סתם' פתחם צדיקם ולא חשקו וזין הכוונה בלא נכנס
והוא עזר ליט' צדיק' אכל הכוונה דברים חשקו ונלכדו
לסתרם מקום הפקד פתחם צדיקם לקצון חסדם חלל ויכלל חלל:
ס"ב נכנס ימים מלך' א' חשק' לפי' ופתח' סופר ופתח' סופר

"המתנה לחיים" בדפוס ראשון בש"ת חתם סופר



Rabbi Shlomo Zalman Friedman

Currently Rabbi Shlomo Zalman Friedman has 8 lectures. Rabbi Shlomo Zalman Friedman, is the son of Rabbi Zichron Elazar Sandov in Lakewood New Jersey, and is a world renowned speaker and Mashpia. Rabbi Friedman has been a sought-after speaker at hundreds of events and Venues across the United States and abroad. His lectures, mostly in Yiddish, sometimes in English, are known to be very inspiring, leaving a great impact on the audience. The lectures and discourses of Rabbi Friedman are published bi-weekly in the well-known Gilyon "Noam Siach", and are quoted regularly in the daily and weekly bulletin produced by Dinehva'ach. Likewise, they are quoted in the Hamodia (Hebrew and English), Vated, Der Yid, The Moment (Yiddish magazine). The words of Rabbi Friedman are constantly quoted by world famous maggidim as Rabbi Elimelech Biderman, Rabbi Yitzchok Silberstein, Rabbi Pesach Krohn, Rabbi David Ashear, Rabbi Aron Tussig among others.

Length	Access	Title	Date	Language	Category
	Download Stream	The story of the 40 days	2020-7-26	Hebrew	The 40 Days
	Download Stream	Take Your Away It's Better Bringer - The Continuing Challenges of the Corona Period	2020-7-23	English	Current Events
	Download Stream	עשרת השבועות ליל יום	2020-7-23	Hebrew	Prayer
	Download Stream	מגילת אסתר ופסח - חלק א	2020-7-21	Hebrew	Parashat Understanding
	Download Stream	מגילת אסתר ופסח - חלק ב	2020-7-26	Hebrew	Current Events
	Download Stream	With Emulations Inc Co - (Owner Chickie or Shuli Be-super Post Came)	2020-7-26	English	Current Events
	Download Stream	גמרא אל תפס	2020-7-16	Hebrew	Current Events
	Download Stream	מגילת אסתר ופסח - חלק א	2020-7-16	Hebrew	Current Events

מכון אפריון לשלמה

להוצאת שיחות הרב שלמה זלמן פרידמן שליט"א
אב"ד סאנטוב - לייקווד

בשורה טובה עצם

בשטחה רבה הגנו להודיע, אשר בחסדי השי"ת זכינו,
שניתן לשמוע את שיעורי ושיחות הרב שליט"א במערכת
"קול הלשון"

*7 קוד הרב (code) 7646

03-617-1111

718-521-5231

English - אשכול 3 - אשכול 2 - אשכול 1

www.kolhalashon.com

הרב שלמה זלמן פרידמן - אב"ד סאנטוב
Horav Shlomo Zalman Friedman - Santover Rav

ובעז"ה טפסע לפעם יוסיפו עוד שיעורים ושיחות -
חדשים וגם ישנים - לטובת הצנאים לדבר ה'.

וכאן המקום להודות להנהלת מערכת "קול הלשון"
העומדים ליישנו בכל צעד ושעל, ומסדרים הכל עצמית

בברכת להגדיל תורה ולהאדירה

הנהלת המכון



ט"ו

הרב שלמה זלמן פרידמן - אב"ד סאנטוב - שיחות באידיש

סיפור צדיקים \ ענינים שונים \ מועדי השנה \ נועם שיח \ נועם שיח מפי רבנים
ומגידים \ שיחות הדרכה לבחורים \ תפילות ונוסח \ חורבן בית המקדש \ לעולם
יהא אדם \ שיחות ביזניץ \ נגיף הקורונה \ הטרגדיה במירון - ל"ג בעומר תשפ"א \
דרשות ממגידים שונים בקהילת סאנטוב

הרב שלמה זלמן פרידמן - אב"ד סאנטוב - הלכה באידיש

הרב שלמה זלמן פרידמן - אב"ד סאנטוב - שיחות באנגלית

Different Inyonim / Coronavirus / Meron Tragedy - Lag BaOmer 2021

נועם שיח מפי רבנים ומגידים

האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א \ הרב אלימלך בידרמאן \ הרב אהרן טויסיג \ הרב
מאיר ברוך שטיין \ אב"ד סיקסא \ הרב אברהם ישעיה קובלסק \ הרב יחזקאל יוסף
גייגר \ הרב חיים שכטר \ Rabbi David Ashear \ Rabbi Pesach Krohn



A Personal Call

For some time already, we have merited to grace your tables with the *gilyon* "Noam Siach". Since its inception, it has merited great *siyata diShmaya*, and has been warmly welcomed by those who thirst to hear the Word of Hashem. It reaches thousands of homes who greatly enjoy it at the Shabbos table. Many more keep asking to have it sent by email or in print. Much effort is invested into producing the pamphlet for the merit of the *tzibbur*.

At this time, we would like to offer you an opportunity to be a partner in our endeavor to spread Torah, by taking part in the great expenses involved. May the merit of doing so serve as a *zechus* for you to be inscribed in the book of *tzaddikim* for life, with much goodness and peace.

You can have the opportunity to dedicate an entire *gilyon* for \$260. You can do so in memory of someone, in honor of a *simchah*, as a merit for a *refuah* or success, or for any other reason you wish. To send details or to arrange a donation by credit card, you can reach out by email to

9996551.z@gmail.com

QUICKPAY: zichronelazar@gmail.com

The address for a donation by mail is:

**Cong. Zichron Elazar
5308 13th Ave., Suite 597
Brooklyn, NY 11219**

With blessings for a sweet new year

Machon Aperion L'Shlomo

אליכם אישים אקרא*

בס"ד, זה כבר עידן ועידנים, אשר זכינו לפאר את שולחנכם עם הגליון "נועם שיח", אשר מאז צאתו לאור עולם זכה לסייעתא דשמיא גדולה, להרוות את נפש הצמאים לדבר ה', והוא מגיע לאלפי בתים בישראל המענגים בהם את שולחן השבת, ורבים אומרים 'מי יראנו טוב', ובכל יום מתקבלים בקשות חדשות מאלה המבקשים לשלוח להם הגליון במייל או בהדפסה. הגליון נערך בהשקעה מרובה וביגיעה גדולה לזיכוי הרבים.

ועל עתה באנו, להעניק לכם הזדמנות להיות שותף במפעלנו להפצת התורה, וליטול חלק בהוצאות הגדולות והמרובות, וזכות הרבים יעמוד לכם באלף המגן להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום ולכט"ס.

ניתנת בזה ההזדמנות להקדיש קונטרס שלם בעד מאתיים ושישים דולר [\$260]. תוכלו להקדיש את הקונטרס לעילוי נשמת, לשמחה, לרפואה, להצלחה, ולכל מה שתחפצו. כמו"כ אפשר גם להקדיש חצי קונטרס וכו'.

לשלוח את הפרטים או לסדר נדבה באשראי נא לפנות למייל:

9996551.z@gmail.com

כדי להפקיד ישירות לחשבון הבנק, נא לפנות למייל הנ"ל לקבלת הפרטים

QUICKPAY: zichronelazar@gmail.com

לשלוח נדבה בדואר רגיל:

Cong. Zichron Elazar
5308 13th Ave. Suite 597
Brooklyn, NY 11219

בברכת כתיבה וחתימה טובה ושנה טובה ומתוקה

מכון אפריון לשלמה

